

УДК 338.242.4 (477):338.5

КОЛІСНИК ГАЛИНА,*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту
Ужгородського національного університету*

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ТА НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

У статті досліджений механізм управління та визначено напрями державного регулювання трансакційних витрат, які полягають в: а) узагальненні сукупності програмних заходів; б) визначенні мети та операційних цілей формування структури системи управління трансакційними витратами; в) покращенні нормативно-правового забезпечення доміантних напрямів мінімізації трансакційних витрат; г) зниженні рівня витрат переходу прав власності та витрат подолання інформаційної непрозорості; д) зміцненні інфраструктурного забезпечення державної політики зменшення трансакційних витрат. Згруповано фактори, що впливають на формування трансакційних витрат, розглянуто складові Індексу економічної свободи та динаміку індикаторів трансакційних витрат в Україні за 2005-2016 рр. від Heritage Foundation. Зроблено порівняння України в рейтингу Doing Business за 2016-2015 роки. Наголошено на головній ролі інституціонального забезпечення при веденні раціональної державної політики трансакційних витрат.

Ключові слова: механізм управління; трансакційні витрати; індикатори трансакційних витрат; напрями державного регулювання; фактори трансакційних витрат.

Постановка проблеми. Сучасні умови ведення бізнесу вимагають прямої участі держави в регулюванні витрат як трансформаційних (*production costs*), так і трансакційних (*transaction costs*). Від міри участі держави у визначенні величини та розміру трансакційних витрат залежить її економічне піднесення. В умовах, коли в основі розвитку економіки лежать інтеграційні процеси та взаємодії, ефективність її участі на макро-, мезо- та мікрорівні слід орієнтувати на конкурентоспроможність її підприємницьких структур у зовнішньому середовищі.

Наразі в економіці України склалася ситуація коли зміни соціальних, організаційних та економічних умов ведення бізнесу, на жаль, не забезпечені необхідними реформами. Тому виникло таке економіко-правове середовище, яке характеризується високим рівнем не тільки виробничо-господарських витрат, а й витрат, що виникають при проведенні переговорів, укладенні договорів, оформленні контрактів, пов'язані з пошуком інформації, захистом та передачею прав власності тощо.

Через недосконалість ринкових механізмів та недостатнє державне регулювання рівень трансакційних витрат вітчизняної системи підприємництва досить високий. Цьому сприяє цілий ряд причин, як економічного, так і соціального характеру. Усе це ускладнює розпізнавання трансакційних витрат, їх систематизацію, виявлення факторів впливу на них та впровадження програмних заходів ефективного управління та регулювання ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансакційні витрати є ключовим поняттям нового інституціоналізму, уведеним у науковий обіг О. Вільямсоном на початку 1970-х років і покладене в основу сучасної теорії трансакційних витрат, що сьогодні розвивається в різних координатах навколишнього середовища й за різних обмежень раціональності економічних суб'єктів.

Питання класифікації трансакційних витрат та особливостей участі держави в їх регулюванні на макроекономічному рівні є предметом дослідження ряду зарубіжних та вітчизняних науковців. Серед зарубіжних публікацій останніх років, у яких виділяються фундаментальні основи й деякі наслідки державного регулювання трансакційних витрат, варто виділити статті П. Т. Спайлера [1], Н. Нордхівена [2], Т. Тодорової [3], С. Малахова [4] та ін. Проблемам вимірювання та оцінки трансакційних витрат, методам управління ними присвячена фундаментальна робота Дж. К. Шим та Дж. Г. Сігел [5]. Методологічні підходи до оцінки трансакційних витрат на мікро- та макрорівнях обґрунтовують вітчизняні економісти М. В. Вергуненко [6], О. П. Власенко [7], Г. В. Дугінець [8], П. В. Круш та І. В. Макалюк [9] та ін.

Автори останньої з перерахованих робіт, зокрема, зазначають, що зі зростанням питомої ваги трансакційних витрат у загальній сукупності витрат підприємства чи економічної системи в цілому актуалізується проблема визначення основних складових механізму управління такими витратами, а також необхідність вирішення державою задач, які стоять перед нею як перед основним регулятором національної економічної системи.

Метою статті є дослідження механізмів управління трансакційними витратами та напрямів їх державного регулювання.

Виклад основного матеріалу. Роль та участь держави в процесі регулювання трансакційних витрат є беззаперечною. У системі національної економіки актуалізується потреба в обґрунтуванні основ управління та регулювання трансакційних витрат підприємництва. За участі органів державної влади має бути сформований ефективний механізм державного адміністративно-правового регулювання підприємництва.

Коли трансакційні витрати стають занадто високи-

ми, держава посилює свій економічний вплив. Відбувається це найчастіше в часи економічної перебудови, за таких умов держава регулює частину трансакційних витрат шляхом зміни їх форми чи рівня. Регулювання може відбуватися як в окремих галузях економіки, так і у всій економічній системі - в особливо критичних випадках.

Особливо, це актуально для економік перехідного типу, коли відбувається інституційна перебудова і трансакційні витрати через недосконалість відповідних інститутів та підвищеної вартості обслуговування знаходяться на високому рівні. Актуальною щодо цього є теза відомого польського економіста й суспільного діяча Л. Бальцеровича про те, що "в будь-якій державі для її реальної макроекономічної рівноваги й стабільності, "невидиму руку" ринку повинна доповнювати "видима рука" держави".

В економічній діяльності регулювання трансакційних витрат має відбуватися з урахуванням специфіки формування інституційного середовища. У цьому процесі задіяними є основні господарюючі суб'єкти - держава, підприємства всіх форм власності та домогосподарства.

Сформоване інституційне середовище визначає рамки (межі) діяльності інституційних суб'єктів, здійснює їх регулювання, надаючи їх взаємодії певну спрямованість, специфікацію та підвищує результативність їх взаємозв'язків.

Інститутами, які виступають регуляторами трансакційних витрат, є такі:

1) приватно-державне партнерство. Його механізм доцільно застосовувати для трансакцій і пов'язаних із ними витрат, що здійснюються між бізнесом і державою;

2) різні форми співпраці та об'єднань суб'єктів підприємництва, а саме: холдинги, концерни, кластери, мережеві структури тощо. Використовуються для витрат, пов'язаних зі здійсненням трансакцій;

3) інтерактивні форми взаємодії на підставі ІТ-технологій. Доцільно застосовувати для витрат, пов'язаних зі здійсненням трансакцій, що відбуваються між домогосподарствами, підприємствами і державою. Прикладом є розвиток електронної торгівлі, інтернет-банкінгу, електронного обігу тощо.

Оскільки ці інститути є тісно пов'язаними між собою, то вони можуть у будь-якому поєднанні впливати на трансакційні витрати. Регулювання їх можливе як за окремими складовими елементами, так і комплексно із застосуванням методів впливу. Основною метою застосування державного регулювання на конкретній стадії розвитку суспільства можна вважати формування та забезпечення сприятливих умов для розвитку підприємництва та економіки.

Роль держави полягає в макроекономічному прогнозуванні та плануванні; виконанні функцій регулятора грошово-кредитної, структурно-інвестиційної, соціальної, науково-технічної й зовнішньої політики; ініціатора, організатора, законодавця та контролера розвинутої ринкової інфраструктури тощо, результатом якої має стати вироблення організаційно-економічних засобів державної політики зменшення трансакційних витрат.

Якщо трансакційні витрати функціонування економічної системи невеликі і від їх рівня не порушується частота обмінних трансакцій на ринку, то система сама регулює рівень витрат, зменшуючи або збільшуючи ціну на товар і обсяг виробництва певного товару.

Якщо величина трансакційних витрат висока (але

не критична), то відбувається посилення з боку державного регулювання господарської системи - з'являються й наростають елементи державного регулювання.

У разі, коли величина трансакційних витрат стає критично високою, регулювання системи здійснюється централізовано. У такому разі фіксуються ціни, номенклатура й обсяги пропонованого на ринку товару. Держава може регулювати стан економічної системи за допомогою здійснення державних закупівель, дотацій збитковим виробництвам або шляхом розміщення на них державних замовлень.

Результати державного регулювання трансакційних витрат можна оцінити кількісно, а саме - через зниження їх величини. Такий результат приведе до вирівнювання коливань економічних циклів, стабілізації грошового обігу, забезпечення конкурентного середовища; гарантування зайнятості населення, встановлення стабільних цін, формування умов для соціального партнерства. Механізм управління та перелік напрямів державного регулювання трансакційних витрат представлено на рисунку 1.

Перед тим як обрати найефективніший напрям державної політики регулювання трансакційних витрат, необхідно дослідити зарубіжний досвід з метою недопущення типових помилок та враховуючи специфіку ведення бізнесу. За основу доцільно взяти досвід та практику реалізації політики трансакційних витрат пострадянських країн та імплементувати її найкращі результати, зважаючи на вітчизняну специфіку та існуючі тенденції в економіці нашої країни. Складність такого процесу обтяжується тими умовами, що наразі в Україні немає ведення статистичної інформації щодо розміру, частки та видів трансакційних витрат, існуючий організаційно-економічний механізм потребує перегляду та змін у частині визначення домінантних напрямів їх мінімізації.

Економічні процеси, що відбуваються в Україні, характеризуються глибоким кризовим станом. Фінансова підтримка закордонних міжнародних організацій, активні дії уряду та прагнення українського народу до добробуту, на жаль, не реалізовані до цього часу. Значною мірою це зумовлено затягнутою політичною та фінансово-економічною кризами, а також подіями на сході нашої країни. У результаті ми маємо погіршення конкурентного середовища, монополізацію та тінізацію економіки, корупцію, послаблення макроекономічного, фінансового, інвестиційного, інноваційного, виробничого, соціального та інших складників соціально-економічної системи держави, порушення розрахунково-платіжної дисципліни підприємств і заборгованість держави перед суб'єктами господарювання; використання в міжнародних контрактах інструментів толінгу, клірингу, бартеру, завищення або заниження цін; нерозвиненість ринкових інститутів та інституцій в Україні тощо.

Усі вищеперераховані проблеми спричиняють високий рівень трансакційних витрат, які несуть вітчизняні суб'єкти підприємництва.

Ми погоджуємося з думкою О. П. Власенка, котрий вважає, що трансакційні витрати макроекономічного походження включають [7, с. 1312]:

1) в економічній сфері - втрати від інфляції, втрати через відстрочку в оплаті, втрати через дебіторську заборгованість, втрати через непрозоре конкурентне середовище, втрати, що зумовлені зниженням рівня конкурентоспроможності населення, втрати у вигляді штрафів, пені, втрати через нестачу працівників, втрати пошуку працівників;

2) у політично-правовій сфері - втрати, що виникають внаслідок відсутності дієвої політики захисту

Рис. 1. Механізм управління та напрями державного регулювання трансакційних витрат (авторська розробка).

вітчизняних підприємств; втрати, що виникають внаслідок законодавчих колізій та можливості різноаспектного тлумачення одних і тих самих законодавчих актів; втрати через нерегульовані відносини власності та оренди;

3) в інформаційній сфері - втрати, викликані відсутністю розвинутого інформаційного простору, втрати через використання неякісної інформації, втрати внаслідок недостатності консалтингових та інших дорадчих послуг;

4) у природно-екологічній сфері - видатки на контрольні заміри та отримання резолюції, втрати через нижчий попит на екологічно неякісну продукцію, втрати у вигляді штрафів, пені за невиконання вимог органів санітарно-епідеміологічного й екологічного нагляду;

5) у культурній сфері (втрати через відсутність довіри та недотримання ділової етики).

Проаналізувавши механізм впливу трансакційних витрат на економічний підсумок як на рівні підприємства, так і на рівні економіки країни, можемо виділити структуроутворюючі групи факторів. Групи факторів, що впливають на формування трансакційних витрат, представлено на рисунку 2.

Перераховані фактори претендують на висвітленість та можуть бути доповнені. Однак слід відмітити, що з усіх вищенаведених факторів найбільшу вагу мають економічні та правові фактори. Це не дивно, оскільки наявність цих двох факторів є обов'язковою в господарській діяльності будь-якої системи. А їх вплив, відповідно, у порівнянні з іншими є найбільшим. Проте вплив інших факторів - менш значущих - не слід відкидати. Справа в тому, що в сукупності організаційні, психологічні, технологічні та соціальні фактори можуть мати більший вплив, аніж попередні два, оскільки всі вони взаємопов'язані. Більше того, поява одного фактора впливу передуює появі іншого фактора, що, як правило, негативно позначається на кінцевих економічних результатах діяльності підприємства, галузі та економіки загалом.

Оскільки визначити розмір трансакційних витрат країни точно не видається можливим, то спробуємо зробити це, використовуючи систему опосередкованих

показників, а саме: складові Індексу економічної свободи країни та *Doing Business*.

За Індексом економічної свободи визначають ступінь державного втручання в економіку. Цей показник розраховується з 1995 року американським дослідницьким центром *The Heritage Foundation* та публікується щороку на шпальтах ділового тижневика *"Wall Street Journal"*.

Індекс економічної свободи вимірюється за шкалою в діапазоні від 0 до 100 балів. Залежно від набраних балів усі країни групуються в 5 категорій:

- з індексом від 80 до 100 - "вільні";
- від 70 до 79,9 - "в основному вільні";
- від 60 до 69,9 - "відносно вільні";
- від 50 до 59,9 - "в основному невільні";
- від 0 до 49,9 - "депресивні".

Найнижчий ступінь економічної свободи відповідає мінімальному значенню. Експерти оцінюють Індекс економічної свободи країни за 10 кількісними та якісними показниками, які об'єднуються в чотири категорії, представлені на рисунку 3.

Державне управління витратами підприємницького сектора є системною сукупністю взаємопов'язаних методів і засобів для здійснення заходів підтримувальної, компенсаційної та регульовальної діяльності держави в процесі цілеспрямованого впливу на формування витрат підприємницького сектора.

Україна в рейтингу *Heritage Foundation* знижує свої позиції кілька років поспіль (таблиця 1). Тільки за останній рік погіршилися вісім із десяти свобод, а це означає, що внаслідок відсутності кардинальних економічних змін нами втрачений ще один рік. Тільки завдяки вступу України у 2008 році до Світової організації торгівлі вдалося покращити такі показники, як торговельна та податкова свободи.

Простеживши динаміку індикаторів трансакційних витрат, наведених у табл. 1, відмітимо, що Україна має дуже низький рівень економічної свободи. Наведені дані, розраховані світовими експертами, свідчать про посилення адміністративних бар'єрів при веденні бізнесу та відсутність позитиву в проведенні реформ. Проте у сферах малої приватизації, лібералізації цін та зов-

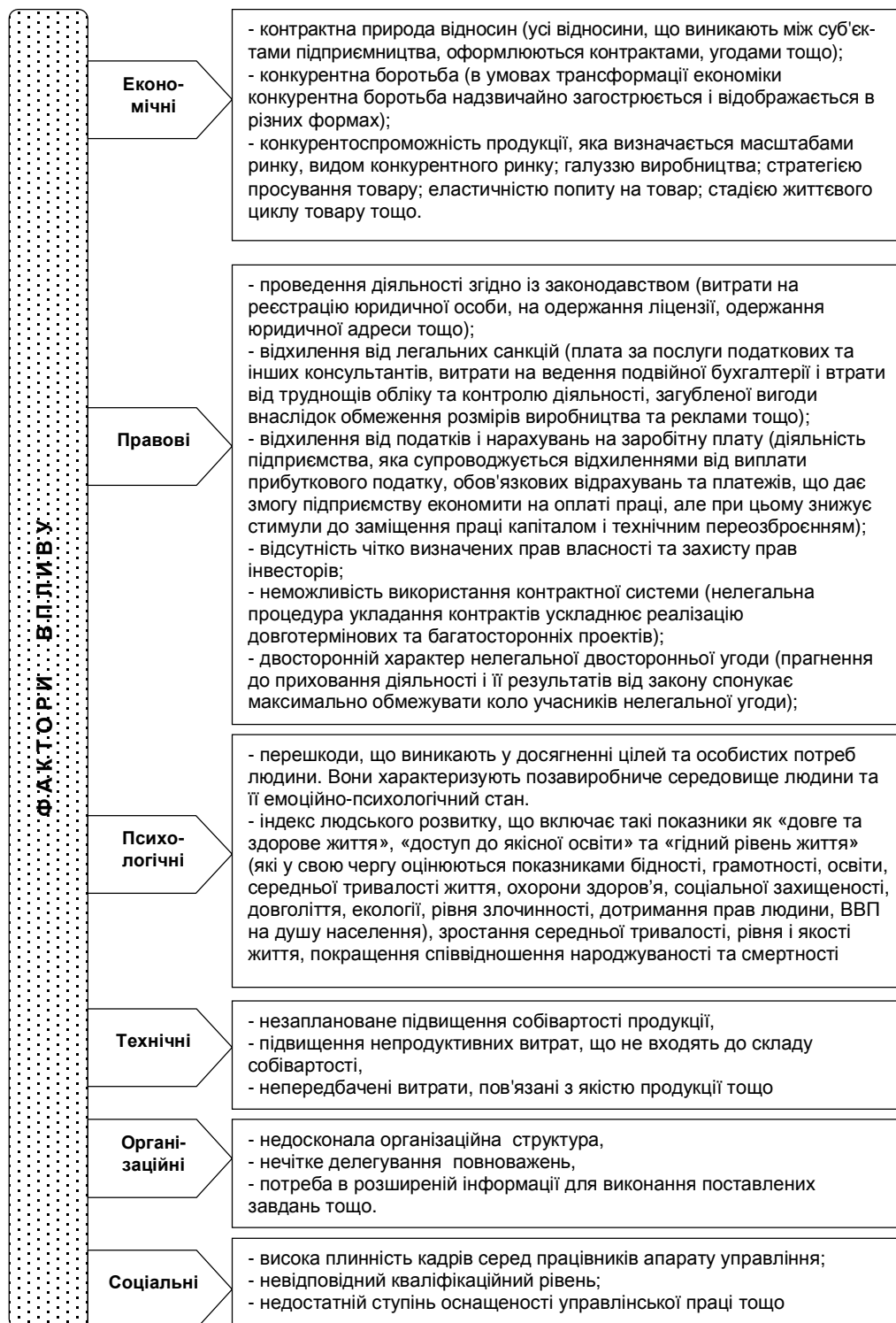

Рис. 2. Фактори, що впливають на формування трансакційних витрат (складено автором на підставі [9]).

нішньої торгівлі є певний прогрес. Однак він нівелюється відсутністю якісного державного управління.

На думку експертів *The Heritage Foundation*, економічна свобода визначається як "відсутність урядового втручання або перешкод виробництву, розподілу та споживанню товарів та послуг". Тобто динаміка Індексу економічної свободи прямо пов'язана з економічним розвитком країни. Щодо України, то у 2015 році за Індексом економічної свободи ми знаходилися на 162 місці

зі 178 країн світу. Обумовлено це бюрократичними перешкодами, корупцією, адміністративними бар'єрами, складністю створення бізнесу, недостатнім рівнем захисту укладених контрактів, договорів, угод тощо.

Аналогічну ситуацію відображено й у позиціонуванні України в рейтингу *Doing business-2016*. Хоча позиції України в цьому рейтингу і зростають другий рік поспіль, проте це викликано не позитивними зрушеннями, а зміною методології розрахунку рейтингу. Хоча прорив

ними в рейтингу, котрий складається з 10 позицій, і виявилися спрощення реєстрації підприємства та міжнародна торгівля, однак решта індикаторів зовсім невідомі (табл. 2).

Здійснюючи відслідковування цих індикаторів ми можемо робити висновок щодо ефективності економічної системи кожної окремої країни. А порівняння їх з аналогічними показниками інших країн світу надають змогу визначити інформаційну основу державного механізму регулювання трансакційними витратами. У процесі пошуку дієвих шляхів регулювання трансакційних витрат доцільно враховувати не тільки можливість їх скорочення за складовими, а й систему інститутів та інституцій, які визначають умови господарювання суб'єктів підприємництва. Для цього необхідно дослідити декілька питань:

- які державні органи сприяють створенню надмірно високих трансакційних витрат;
- якими способами трансакційні витрати можливо скорочувати;
- які нові державні органи чи установи мають бути створені або імplementовані в існуючі для досягнення ефективного рівня трансакційних витрат.

Отже, в основі раціональної державної політики у сфері державного регулювання трансакційними витратами лежить її інституціональне забезпечення, котре можливе при прийнятті визначених програмних заходів

Рис. 3. Складові Індексу економічної свободи.

Таблиця 1. - Динаміка індикаторів трансакційних витрат в Україні за 2005-2016 рр., %
(узагальнено автором за даними [10])

РОКИ		2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Індекс економічної свободи		46,8	46,9	49,3	46,3	46,1	45,8	46,4	46,4	48,8	51,1	53,3	55,5
Верховенство права	Захист прав власності	25	20	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
	Свобода від корупції	26	25	21,9	23	24	22	25	25	27	28	26	22
Обмеження уряду	Фіскальна свобода	78,6	78,7	79,1	78,2	78,2	77,3	77,9	77,9	77	79	89,1	90,2
	Державні витрати	30,6	28	37,5	29,4	29,4	32,9	41,1	41,1	39	43	61,9	75,8
Регуляторна ефективність	Свобода бізнесу	56,8	59,3	59,8	47,6	46,2	47,1	38,7	38,7	40,5	44,3	54	43,1
	Свобода ринку праці	47,9	48,2	49,8	49,9	51,2	50	57,7	57,7	52,4	54,3	51,8	53,2
	Монетарна свобода	66,9	78,6	78,7	71	67,7	63,2	61,2	61,2	68,1	69,9	68,4	72,9
Відкритість ринків	Свобода торгівлі	85,8	85,8	86,2	84,4	84,4	85,2	82,6	82,6	84	82,2	72,2	77,2
	Свобода інвестицій	20	15	20	20	20	20	20	20	30	30	30	30
	Фінансова свобода	30	30	30	30	30	30	30	30	40	50	50	50

Таблиця 2. - Порівняння України в рейтингу *Doing Business* за 2016-2015 роки [11]

Індекси	Рейтинг DB		Зміна в рейтингу
	2015	2016	
Реєстрація підприємств	30	70	+ 40
Отримання дозволів на будівництво	140	139	-1
Підключення до системи електропостачання	137	138	+1
Реєстрація власності	61	64	+3
Отримання кредитів	19	17	-2
Захист міноритарних інвесторів	88	87	-1
Оподаткування	107	106	-1
Міжнародна торгівля	109	109	0
Забезпечення виконання контрактів	98	98	0
Банкротство та реструктуризація	141	141	0

та послідовній їх реалізації. Для цього спершу необхідно розробити механізм управління трансакційними витратами, котрий може бути використаний за умов адаптації під особливості конкретної галузі.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Державне регулювання трансакційними витратами підприємництва має здійснюватися на всіх рівнях: на-норівні, міні-економічному, мікро-, мезо- і макрорівні. Можливо це за умов реалізації раціональної державної політики в цій сфері за допомогою вагомих та різнопланових заходів.

Механізм управління трансакційними витратами повинен містити такі етапи: виявлення, аналіз, планування і вплив на величину витрат по трансакціях.

Напрями державного регулювання трансакційними витратами підприємництва реалізуються в таких програмних заходах: розвиток інформаційної інфраструктури, розвиток електронної комерції, розвиток та забезпечення доступу до Інтернет-ресурсів, розвиток таких форм ділової практики, як проведення семінарів, гарантійне обслуговування, фірмовий ремонт, купівля продукції за зразками, реалізація кластерної політики, організація торгових площадок, розвиток системи електронних торгів, ф'ючерсні та опціонні угоди, якісний юридичний та економічний супровід, підготовка кваліфікованих кадрів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Spiller P. T. Transaction cost regulation / Pablo T. Spiller. - NBER Working Paper No.16735, 2011. - 28 p. doi: 10.3386/w16735
2. Noorderhaven N. G. Opportunism and Trust in Transaction Cost Economics, in: Transaction Cost Economics and Beyond / N. G. Noorderhaven. - Springer Netherlands Publisher, 1996. - P. 105-128. doi: 10.1007/978-94-009-1800-9_6
3. Todorova T. The State as an Instrument of Transaction-Cost Economies / Tamara Todorova // Problems of Economic Transition. - 2011. - Vol. 54, Iss. 7. - Pp. 31-48. doi: 10.2753/pet1061-1991540704
4. Малахов С. Трансакционные издержки в российской экономике / С. В. Малахов // Вопросы экономики. - 1997. - № 7. - С. 77-86.
5. Шим Джей К. Методы управления стоимостью и анализ затрат / Джей К. Шим, Джоэл Г. Сигел; [пер. с англ.]. - М. : Информационно-изд. дом "Филинг", 1996. - 344 с.
6. Вергуненко М. В. Трансакційні витрати: проблеми та методологічні підходи до їх оцінки на мікроекономічному рівні // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Кластери та конкурентоспроможність прикордонних регіонів : зб. наук. пр. НАН України ; Ін-т регіональних досліджень ; [редкол.: відп. ред. Є. І. Бойко]. - Львів, 2008. - Вип. 3 (71). - С. 362-372.
7. Власенко О. П. Концептуальні засади управління трансакційними витратами в агробізнесі / О. П. Власенко // Економіка: проблеми теорії та практики. - 2009. - № 247. - Т. 5. - С. 1305-1314.
8. Дугінець Г. В. Державне регулювання трансакційних витрат економічної інтеграції в Україні / Г. В. Дугінець // Научные труды Донецкого техн. ун-та. Сер.: экономическая. - 2006. - Вып. 103-3. - С. 83-86.
9. Круш П. В. Формування механізму управління трансакційними витратами підприємства [Електронний ресурс] / П. В. Круш, І. В. Макалюк // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2013. - № 10. - С. 212-218. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evtukpi_2013_10_36.
10. Ukraine: Economic Freedom Score. Report of Heritage Foundation 2005-2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу :
 - 1) <http://www.heritage.org/index/pdf/2005/countries/ukraine.pdf>;
 - 2) <http://www.heritage.org/index/pdf/2006/countries/ukraine.pdf>;
 - 3) <http://www.heritage.org/index/pdf/2007/countries/ukraine.pdf>;
 - 4) <http://www.heritage.org/index/pdf/2008/countries/ukraine.pdf>;
 - 5) <http://www.heritage.org/index/pdf/2009/countries/ukraine.pdf>;
 - 6) <http://www.heritage.org/index/pdf/2010/countries/ukraine.pdf>;
 - 7) <http://www.heritage.org/index/pdf/2011/countries/ukraine.pdf>;
 - 8) <http://www.heritage.org/index/pdf/2012/countries/ukraine.pdf>;
 - 9) <http://www.heritage.org/index/pdf/2013/countries/ukraine.pdf>;
 - 10) <http://www.heritage.org/index/pdf/2014/countries/ukraine.pdf>;
 - 11) <http://www.heritage.org/index/pdf/2015/countries/ukraine.pdf>;
 - 12) <http://www.heritage.org/index/pdf/2016/countries/ukraine.pdf>.
11. Doing Business. Украина. Оценка Бизнес-регулирования [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.

Колесник Галина,

*кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита
Ужгородского национального университета*

МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ И НАПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРАНСАКЦИОННЫХ ИЗДЕРЖЕК

В статье исследован механизм управления и определены направления государственного регулирования трансакционных издержек, которые заключаются в: а) обобщении совокупности программных мероприятий; б) определении цели и операционных целей формирования структуры системы управления трансакционными издержками; в) улучшении нормативно-правового обеспечения доминантных направлений минимизации трансакционных издержек; г) снижении уровня затрат перехода прав собственности и расходов преодоления информационной непрозрачности; д) укреплении инфраструктурного обеспечения государственной политики уменьшения трансакционных издержек. Сгруппированы факторы, влияющие на формирование трансакционных издержек, рассмотрены составляющие индекса экономической свободы и динамика индикаторов трансакционных издержек в Украине за 2005-2016 гг. от Heritage Foundation. Вып. полностью сравнение показателей Украины в рейтинге Doing Business по 2016-2015 годы. Акцентировано на главной роли институционального обеспечения при ведении рациональной государственной политики трансакционных издержек.

Ключевые слова: механизм управления; трансакционные издержки; индикаторы трансакционных издержек; направления государственного регулирования; факторы трансакционных издержек.

Kolisnyk Galyna,

Ph.D. in Economics, Assistant Professor, Senior Lecturer of the Accounting and Audit Department of Uzhgorod National University

CONTROL MECHANISM AND DIRECTIONS FOR STATE REGULATION OF TRANSACTION COSTS

The paper looks into a control mechanism and identifies some directions for state regulation of transaction costs, which comprise the following: a) summary of a range of program activities; b) determination of a goal and operational goals for development of a control system structure for transaction costs; c) improvement of the regulatory support of the dominant directions for minimization of transaction costs; d) decrease of a level of costs associated with transfer of ownership and overcoming of information non-transparency; e) strengthening the infrastructure support of state policy of transaction costs reduction. The author groups together those factors which influence the generation of transaction costs, examines the components of the economic freedom index and the dynamics of Heritage Foundation's transaction costs indicators in Ukraine in 2005-2016. The indicators of Ukraine are compared in the Doing Business rating over a period up to 2015-2016.

It is pointed out that the institutional support (program activities) is of major importance in pursuing a sound state policy of transaction costs.

The directions for state regulation of transaction costs have to include the following program activities: development of an information infrastructure, development of e-commerce, development of and affording access to Internet resources, development of such forms of business practice as delivery of seminars, warranty service, post-delivery maintenance, purchase of products by sample, implementation of cluster policy, organization of trading sites, development of an e-bidding system, future and option transactions, high-quality legal and economic support as well as skill formation.

Keywords: control mechanism; transaction costs; transaction costs indicators; directions for state regulation; transaction cost factors.

REFERENCES

1. Spiller, Pablo T. (2011), Transaction cost regulation, NBER Working Paper No.16735, 28 p. doi: 10.3386/w16735
2. Noorderhaven, Niels G. (1996), Opportunism and Trust in Transaction Cost Economics, in: *Transaction Cost Economics and Beyond*, Springer Netherlands Publisher, 105-128. doi: 10.1007/978-94-009-1800-9_6
3. Todorova, Tamara (2011), The State as an Instrument of Transaction-Cost Economies, *Problems of Economic Transition*, Vol. 54, Iss. 7, 31-48. doi: 10.2753/pet1061-1991540704
4. Malakhov, S. V. (1997), Transaction costs in the Russian economy, *Voprosy ekonomiki*, №7, 77-86 (rus).
5. Shim, J. K. and Siegel, J. (1996), Methods of cost management and cost analysis [translat.], «Feeling» Publishing, Moscow, 344 p. (rus).
6. Verhunenko, M.V. (2008), Transaction costs: problems and methodological approaches to their assessment at the microeconomic level, *Socio-economic problems of the modern period Ukraine. Clusters and competitiveness of border regions*, Vol. 3 (71), 362-372 (ukr).
7. Vlasenko, O.P. (2009), Conceptual bases of management transaction costs in agribusiness, *Economy: problems of theory and practice*, № 247, Vol. 5, 1305-1314 (ukr).
8. Duhinets, G.V. (2006), State regulation of transaction costs of economic integration in Ukraine, *Scientific works of Donetsk tehn. Univ. Ser.: economical*, Vol. 103-3, 83-86 (ukr).
9. Cruz, P.V. and Makalyuk, I.V. (2013), Formation mechanism of control transaction costs enterprise, *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»*, № 10, 212-218, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_36 (ukr).
10. Ukraine: Economic Freedom Score. Report of Heritage Foundation 2005-2016, available at: 1) <http://www.heritage.org/index/pdf/2005/countries/ukraine.pdf>; 2) <http://www.heritage.org/index/pdf/2006/countries/ukraine.pdf>; 3) <http://www.heritage.org/index/pdf/2007/countries/ukraine.pdf>; 4) <http://www.heritage.org/index/pdf/2008/countries/ukraine.pdf>; 5) <http://www.heritage.org/index/pdf/2009/countries/ukraine.pdf>; 6) <http://www.heritage.org/index/pdf/2010/countries/ukraine.pdf>; 7) <http://www.heritage.org/index/pdf/2011/countries/ukraine.pdf>; 8) <http://www.heritage.org/index/pdf/2012/countries/ukraine.pdf>; 9) <http://www.heritage.org/index/pdf/2013/countries/ukraine.pdf>; 10) <http://www.heritage.org/index/pdf/2014/countries/ukraine.pdf>; 11) <http://www.heritage.org/index/pdf/2015/countries/ukraine.pdf>; 12) <http://www.heritage.org/index/pdf/2016/countries/ukraine.pdf>.
11. Doing Business. Ukraine. Measuring Business Regulations, available at: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.

© Колісник Галина

Надійшла до редакції 12.08.2016